

بەچى دەخى سىياسى كوردستان لە بازنەيدەكى بەتايدا دەسووتەتەو؟ ... ئاسەكەمال

ناسيوناليزمى كورد لە بەرئەوێى لە دوای جەنگى جيهانى يەكەم و
ئوخانى ئيمپراتورىيەتى عوسمانى لە شەوێى عەشیرەتگەرى و
ناوچەگەریدا دەتەمەيدان و لە گەگەى زمان و خوێندنى ئەسمى
كوردیەو و فەرھەنگەك شەك پەیدا دا كە ناتوانە ھەموو بەشەكانى سەرەرا
و بادینان ھاوئاهەنگ بکا و كەشەى ناوخەى بزوتنەو سىياسەتەكەشى لە
شەوێى جەلالى و مەلايدا زياتر ئەم خەسەتى بەنەمايەى و عەشیرەتگەرى
و ناوچەگەریدا تەخ دەكاتەو. لە دوای ١٩٩١يشەو ھەرچەند دىفاكتە
سەرەبەخە دەبە لە ژەمى بەعس، بەئەم نە لە بەرى ئابورىو توانای
سەرەبەخە دەبە و نە لە بەرى سىياسەتەو دەتوانە يەك ئیدارە بەت و
بەم شەوێى دوو ئەشبەرى ناوچەگەریدا لایەن دوو حزبى چەكدارو
دەبەتە ناسنامەى دانەشتوانى كوردستان. لە ٢٠٠٣و ئەوگەگەى گەنگ
لە بەرى ئابورىو وودەدا و نەوت دەبە بە بەنەمايەكى ئيمكانى
سەرەبەخەبون و ئەكەوتنى ستراتیژى دەسەڵاتەش حكومەتى ھەرەم دەكاتە
ئەمرى واقع. بەئەم ھىچ ئەوگەگەى كەيشەيى لە ئیدارەى سىياسى و
ياسايدا ئەونادات و دەستور و پەرلەمان و دەزگاكان وەك خەيان
ناكارا و ناجەگەر و ژەردەستەى سىستەمى ميليشيايى دوو ئیدارەى
حزبى دەمەندەتەو. ھەم سىياسەتى نەودەووتەى و دژايەتەكانى ئەران و
توركيا و ھەم بەرژەوى نەدى سىياسى و ئابورىەكانى ھەردوو حزبى
دەسەڵاتدار و پەيوەندى پاشكەكەكانى يەكەتەى بە ئەران و پارتى بە
توركيا قەبى مانەوێى كوردستان لەعەراقدا دەسەپەنن.

حزبە دەسەڵاتدارەكانى ناسيوناليزمى كورد لەو چوارچىو سىياسى و
نەودەووتەى تەييارى كاردا كە بەرژەوى نەيدەكانى لە ئاستى لەكە و
ناوچەكانى سەوز و زەرددا لە پاراستنى سىستەمەكى ميليشيايى
عەشیرەتى و بەنەمايەو بەپەيوەدەچە كە لە پەناو پاراستنى ئەم
دەسەڵاتە ھەرەمەى ولەژەر فشارى دەرەو دا پەيوەستى بە جەرك
يەكەوتنە لە ئاستى كوردستاندا، بەئەم ئەم نە سىستەمەكى سىياسى
جەگەر نە خاوەنى بەرنامەيەكى دەووتەى و ستراتیژى. ئەم
پەيوەستيانەى دەسەڵاتە ناوچەگەریدا كە پەلەى ھاوئاهەنگى لە نەو
ناسيوناليزمى كورددا دروست دەكات، نەك وەك ئەوانەى پەيان وایە كە
يەكەتەى و پارتى ناسيوناليزم نە ھەرەبەى ھاوئاهەنگيان نە و دژ

بە یەک دەوڵەستن و لە گەڤ هەژنی دەرکیدا یەک دەکەون لە دژی یەکتر. بورژوازی کوردیش ئێم حزب ناسیونالیستانێ وەک نوێنەری سەرێکی خێ لەم سە دەیهێدا قبوڵکردوو و هیچ بزوتنەوێکی تری بورژوازی نەیتوانیوێ قیبی بەت و بتوانێ دەخی کوردستان بگەڕێ و ئایندە یەکی جیاواز بە چارەسەری کەشێ قەومی بخاتێ و.

نەبونی بەرنامە و ئاسە یەکیش بە چەنیەتی دامەزراندنی قەوارە یەکی سیاسی و ئابوری سەر بەخێ لە بەغداد وای کردوو کە ناسیونالیزمی کورد لە بنەستدا بەنەتێوو و نەتوانێ شەریعیەتی خێ لە گە ئاییدا و قیژن و سیاسەت و فەرھەنگێکی دەوڵەتیوێ جەگیر بکا و هەمیشە ئایندە ی ئێم دەسەڵاتدار یە نادیار ، هەربە ی پەویستی بە سەرکوتی بە پەردە یان تەخەردنەوێ سنورە ناوچە یی و عەشیرەتی و حزبەکانی زیاتر بە درێژدان بە مانەوێ دەسەڵاتێ لە کە یەکانی. ئێم شەواز و سیستەمی بە یوێ بردنێ لە بواری بەرھەمھێنان و فرەشتنی نەوت و بازرگانی و وەرگرتنی گومرگی سنورەکان و بودجە لە دەوڵەتی عێراق ، یا خود لە بواری سیاسەت و پەرلەمان و یاسا و پەروەردە و هتد. . دەبینرێ.

ھەکاری ١٦ ئێکتەبەر و ٣١ ئاب و ئێم سیاسەت و تاکتیکە دژ بە یەکی یەکتەتی و پارتی و شە و مەملانە ی ناوخیان و یکنە کەوتنی ستراتیژیان دەگەتێوو بە ئێوێ کە ئێمانە ناسیونالیزمێکی بە دەوڵەتن و ھەژنێکی لە کە ی و ناوچە گەری میلیشیایین کە بەرژێوێندی داھات و دەسەڵاتێ ناوچەکانیان لە پەش دێخ و چارەنوسی کوردستان و خەڵکێک یەوێ.

ئارنست گیللنەر دەوێ دەخی کورد و سەما یەکان شازن لە مە ی دنیا دا بەوێ کە وەک نەتێوێکی قەبیلە یین ، کە ھەندە کات لە ناوخی دا وەک قەبیلە بە ھەرچەند و و بە جیھانی دەر و وەک قەومیەت دەردەکەوێ. ئێو لە سا ی ١٩٨٣ دا کتەبێکی بە ناوی "نەتێوو و ناسیونالیزم" و دەرکردوو و کە لە چەند جەگایە کدا ئاماژە بە کورد دێکا. ئێو دەوێ " ناسیونالیزم نەتێوو دروست دێکا نێک بە پەچەوانەوێ".

ناسیونالیزمی کورد نەتێوێ کوردی دروستکردوو بەبەم بەوێ نەیتوانیوێ و ستراتیژی نەبوێ ببێ بە دەوڵەت ئێم پەرەسێ ھەروا بە ناکامە ی ماوێتێوو. دەخی ئێستای کوردستانیش کە نزیک بە سە دە ی دەسەڵاتێ دیفاکتە ی کوردی ھێی نەیتوانیوێ ئێو پەرەسێ کام بکا و قەوارە یەکی سیاسی مەدەرنی دەوڵەتی دروست بکا و قەبیلە ی عەشیرەتگەری و بنەما یی و ناوچە گەری سە پەنراو بەسەر دەخی کە مە یەتی و

سیاسی کوردستاندا و گۆڤی گرتو ل گۆش کردنی و کامبونی بـر و
کـمـمـگـیـکی مـدـرن و دـوـتـکی مـدـرن. ئـما نـ نـگـدـانـو
لـسـر ئـبـوری و خوـندن و شـنبـیری و نـاسـنام و خـبـاتی چـینـایـتی
دـانـاو و دـخـکی سـخت و چـقـبـستوی دروست کردو.

ئاسـکـمال